

SZÓKA BERNADETT

***In bocca al lupo!* Az olasz nyelvi versenyek margójára**

***In bocca al lupo!* On the Margin of Italian Language Competitions**

The ways talent is fostered by an institution affect parents' choice of secondary school for their children. Although advanced training by an increase in the number of classes is one way to foster talent, taking part in academic competitions can provide knowledge and experience beyond the classroom. While regional and national Italian language competitions provide entertainment and facilitate immersion in the culture of Italy, preparation for the OKTV (National Secondary School Academic Competition) requires a well-structured learning process with complex way of thinking. Language competitions enjoy great prestige in schools, as the primary aim is to make students prepare for language exams, and any opportunity to practice the language offers an opportunity to contribute to that goal. A further aim is to allow students to acquire additional knowledge from preparing for, and gaining experience from, competitions. A questionnaire survey using open-ended questions conducted among language teachers was used to gain an insight into how teachers judge these competitions and the pedagogical/learning attitude towards them.

Keywords: competence, Italian language, talent, tradition of competitions, practice of competition

Bevezetés

A középiskola kiválasztásakor sok szülő nagy hangsúlyt fektet az intézmény által kínált tehetséggondozásra. Az iskolák pedagógiai programja magában foglalja, milyen keretek között biztosítja és támogatja ezt. Jóllehet a tehetséggondozás egyik formája az emelt szintű képzés emelt óraszámmal, azonban az iskolai ismereteket túlszárnyalja (ti. többet követel) a tanulmányi versenyeken való megmérettetés. Felgyorsult hétköznapjainkat átlengi a versengés szelleme (belső motiváció, hogy valamely területen mi legyünk a legjobbak). Ezzel szemben egy versenyen *a strukturált összehasonlításon alapuló teljesítményhelyzeteket értjük* (Fülöp–Berkics–Pinczés–Pressing 2015). Azonban sok összetevője van annak, ki milyen módon és milyen céllal vesz részt a megmérettetésekben. A tanulmányi versenyek általános elterjedtségét tanári szemszögből Bacsa Éva vizsgálta (Bacsa 2009). Jómagam e témát azzal teszem személyessé, hogy a következő sorokban az olasz nyelvi versenyeken szerzett tapasztalataimat, valamint gimnáziumi szaktanár kollégák visszajelzéseit összegzem azzal a céllal, hogy betekintést adjak a gimnáziumok olasz nyelvi versenygyakorlatába, versenyhagyományaiába annak előnyeivel és hátrányaival egyaránt.

Az iskolai beiratkozás egyik sarkalatos pontja az idegennyelv-választás. Anglicizálódott világunkban az angol nyelv mellé többnyire német nyelvet választanak a gimnáziumi tanulók, azonban az országban számos helyen lehetőség van az újlatin nyelvek

közül a francia, a spanyol vagy az olasz nyelv tanulására. A négy nyelvi alapkészséget mérő, szóbeli és írásbeli vizsgarészből álló érettségi vizsga középszintje a KER B1, emelt szintje a B2 szintnek felel meg.¹ A megadott nyelvi szintekre (elvárásokra) való készülést segítik a tanórai foglalkozások a különböző tananyagokkal (tankönyvek és segédanyagok). Azonban felmerül a kérdés, mennyiben tér el a versenyfelkészítés / versenyre készülés az iskolai keretek között megtanítandó tartalomtól, alkalmazott módszerektől. Mi ösztönzi a tanulókat és tanáraikat a pluszmunkára?

A versenyzés hatása a tanulókra

Nincs egyöntetű válasz arra, vajon káros vagy hasznos-e versenyeztetni a tanulókat. Egy versenyt mindenki nem nyerhet meg. A vesztesek iriggyé válhatnak a nyertesre, önértékelésük negatívvá válhat. Meg kell tanulniuk kezelni ezt a (demotiváló) helyzetet is. Ugyanakkor egy önként vállalt verseny esetén bennük van az a motiváció, mely által képesek kihozni magukból a legjobbat. A verseny során döntést kell hozniuk, problémát kell megoldaniuk, mely pozitívan erősíti őket, s amely képességeket egyéb területen is alkalmazhatnak. Az élményközpontúság (jól érezzék magukat, új élményekkel gazdagodjanak) is fontos tényező, függetlenül attól, hogy elsajátítási célok (tehát valami újat akarnak elsajátítani, új területen kipróbálni magukat személyes fejlődésük érdekében) vagy teljesítménycélok (túlszárnyalni a másikat tudásban) ösztönzik őket a versenyzésre. Míg a *Festival d'Italiano* országos olasz fesztivál (neve is sugallja a pozitív légkört) számos kategóriájában (előadói, zenei, vers- és prózamondás) az élményközpontúság kiemelten fontos elem, addig az *Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen (OKTV)* való részvétel sokkal inkább teljesítménycél-orientált. Mindkét verseny által sokat fejlődik a tanulók tudása, erősödnek egyes kompetenciaterületek. Ezek az elsajátítási folyamatok éppúgy lehetnek ösztönzők, mint az, hogy dobogós helyezéssel zárják a versenyt.

A tehetséges tanuló

Gimnáziumi tanárként abból indulok ki, hogy minden tanuló tehetséges, csak fel kell fedeznünk, mely területen tud többet nyújtani az átlagnál. A tehetség fogalmát azonban árnyaltabban kell értelmezni. Ahogy Balogh László (2017) is rámutat, a legidézettebb Renzulli háromkörös tehetségmodellje, mely szerint nem elég az átlagon felüli képesség, hanem szükségeltetik a feladat iránti elkötelezettség és a kreativitás is. E három tényező interakciója tükröződik vissza a tehetséges viselkedésformában. Ugyancsak kiemeli a Mönks-féle modellt, mely alapján a tehetségnevelésben fontos szerepet játszik a tehetséget támogató környezet, úgymint a család, az iskola, továbbá a hasonló képességekkel rendelkező társak. Az intézményi és családi támogatás fontossága Csíkszentmihályi Mihálynál is (2010) megjelenik; ahol ugyanis a szülők észreveszik a tehetséget, és az iskola is támogatja a fejlesztést, ott tud igazán megmutatkozni és kiteljesedni. Ebben tehát nagy felelőssége van a pedagógusoknak, függetlenül attól, milyen területen (zenei, matematikai, idegen nyelvi, egyéb) nyilvánul meg a tehetség.

¹ Élő idegen nyelv: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/elo_idegen_nyelv_vk.pdf

Az alábbiakban az olasz nyelv középiskolai státuszára alapozva kívánok betekintést adni a tanítási órákon túlmutató lehetőségekbe, melyek mindegyike motivált tanulók sokaságát mozgatja meg minden évben azzal a céllal, hogy részesei legyenek az olasz nyelv és kultúra magával ragadó világának.

Gimnáziumi óraszámok és versenyek

Az olasz nyelvet második idegen nyelvként tanuló diákok legnagyobb része a gimnázium 9. évfolyamán kezdi tanulni a nyelvet minden előismeret nélkül. Az óraszámok tekintetében nagyon eltérő a kínálat. Példának okáért az iskola profiljának megfelelően nyelvi előkészítő osztályban heti 6 órában, emelt szintű angol nyelvi tagozaton heti 5 órában, ugyanakkor általános tagozaton csupán heti 3 órában tanulják. A regionális versenyek, illetve a *Festival d’Italiano* ezek figyelembevételével hirdeti meg kategóriáit (például előbeszéd kategóriában a magyar–olasz két tanítási nyelvű gimnáziumi tanulók nem egy csoportban versenyeznek a minimálisnak mondható óraszámban olasz nyelvet tanuló diákokkal), így biztosítva a verseny ösztönző és kiegyensúlyozott jellegét. Nyilvánvalóan az egyes kategóriák más-más kompetenciát, nyelvi fejlettségi szintet kívánnak a versenyzőktől, azonban ezen túlmenően az ének, a versmondás, a színpadi előadás esetében további speciális tehetségterületek domborodnak ki.

Ezzel szemben az *OKTV* – célkitűzésében, komplexitásában – teljesen más típusú verseny. Amellett, hogy a felkészülés kiváló lehetőséget nyújt a szókinccs bővítésére, valamint feladattípusok megismerésére/begyakorlására, támogatja a nyelvvizsgára és az emelt szintű érettségi vizsgára készülést. Sokrétűsége, s az egyes fordulók (három fordulóból áll) tipikus feladatainak megismerése kutatásra, precizításra készíti a tanulót és a felkészítő tanárt egyaránt. A regionális és az országos olasz versenyek a szórakozást, az olasz kultúrában való elmélyülést jelentik, azonban az *OKTV*-re való készülés sokkal inkább egy strukturált, összetett gondolkodást igénylő tanulási folyamatot követel.

A regionális és az országos olasz verseny kategóriái közül önként választ a jelentkező tanuló. Érdeklődési köre, nyelvtudásszintje, belső motivációja (miben próbálná ki magát szívesen?) határozza meg, vajon a tanórai keretek között nem tanított műfordításban vagy egy történelmi korszakot felelevenítő írásbeli munka elkészítésében szeretné szárnyait bontogatni és kreativitását megmutatni. Sokak számára inspiráló az olasz szerzők életével és műveivel való ismerkedés, mely azért is kiemelendő, mert ugyan a NAT is hangsúlyozza a tantárgyi kapcsolódásokat, ám kevés szerző szerepel a magyar nyelv és irodalom tananyagban. Még a heti három órában olasz nyelvet tanuló sem feltétlenül találkozik Rina Gatti, Federico Moccia, Giorgio Caproni vagy Patrizia Cavalli nevével.

Az *OKTV* – éppen a teljesítményorientáltsága miatt – a verseny iránt elkötelezetteknek egy olyan célkitűzés, mely központilag összeállított, a tantervben előírt elvárásokat más környezetbe ágyazó tudáshalmazt feltételez.² A tanuló ugyan önként jelentkezik a versenyre, de továbbjutás esetén egyre újabb és újabb tanulási módszert kell alkalmaznia a következő fordulóba kerülésért. Ugyanis nem azonos az egyes

² Hivatalosan a döntő feladatai a KER B2 szintjének felelnek meg. https://www.oktatas.hu/pub_bin/download/kozoktatasi/tanulmanyi_versenyek/oktv/oktv2020_2021_vk/122_olasz_nyelv_2021.pdf

fordulók felépítése, mely így több szempontból szelektálhatja a tanulókat, valamint a tanulók számára is előnyös lehet aszerint, ki milyen területen kreatívabb, tehetségesebb (gondoljunk az első forduló levélírás, a második forduló hallás utáni szövegértés, a harmadik forduló videofilmhez kötött feladatlap feladattípusaira). Ehhez pedig elengedhetetlen a szaktanár irányítása (digitális anyagok gyűjtése a gyakorlatokhoz, mindennapok újdonságainak megismerése/megismertetése a tanulókkal (mint például e-sport), szövegalkotás gyakoroltatása, szövegtípusok értelmezése).

Adatgyűjtés

A versenyeken való szereplést nem csupán az iskola, de a fenntartó is elvárja a tanulóktól (ez növeli az iskola népszerűségét, mutatja a felkészítés/felkészülés eredményességét). Versenytípustól függően különbözik egy-egy verseny megítélése. A nyelvi versenyeknek nagy presztízse van az iskolákban, minthogy egyik elsődleges cél a tanulókat eljuttatni a nyelvvizsgaszintig, s mindennemű gyakorlás ezt az utat segíti. A nyelvtanárok körében végzett kérdőíves felmérés abba hivatott betekintést engedni, milyen a versenyek megítélése, a pedagógiai/tanulói attitűd.

A kutatáshoz szükséges adatgyűjtési eszköznek nyitott kérdésekből álló kérdőívet állítottam össze. Nyolc kérdés általános területeket fogalmaz meg a verseny témaköréhez, további tizenkét kérdés a nyelvi versenyekre fókuszál. Tizenhat olasznyelv-szakos kolléga válaszai alapján mutatom be a versenyek hátterének ismérveit. A válaszadás önkéntes volt; az ország különböző gimnáziumaiból érkeztek vissza a kérdőívek (többek között Budapest, Dombóvár, Gyula, Kaposvár, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs). Ebből adódóan feltételezhető, hogy a kollégák munkakörülményei (például iskola által biztosított feltételek, a versenyeken való részvételi lehetőségek, rendelkezésre álló segédanyagok) sem egyformák, így az általuk adott visszajelzések csupán általános képet nyújtanak a tanulmány elején felvetett témakört tekintve.

A versenyek jelentőségéről

Ugyan változó, milyen jelentőséggel bírnak a versenyek a tanárok, a szülők, valamint a diákok számára, azonban az iskolák többségében nagy hangsúlyt kapnak minden érintett részéről. A tanárok számára fontos, hogy az iskola a számára kiemelt fontosságú versenyekre való felkészülést/felkészítést támogassa. Az olasz nyelv esetében egyes iskolákban csupán egy olasz szakos tanár van, ahol a verseny minden lépése (felkészítés, versenykíséret stb.) arra az egy emberre hárul. A korosztály tekintetében sem egyenlő a versenyek megítélése. Míg a kellő szakmai és versenyzetési tapasztalattal bíró kollégák számára presztízskérdés a tantárgyához kapcsolódó versenyeken történő indulás és az ott elért eredmény, addig a fiatalabb korosztály sok esetben nem kíván egy idősebb kolléga segítségével bekapcsolódni a folyamatba.

A szülőket nagyrészt a versenyekhez való pozitív hozzáállás jellemzi; segítőkészségük (pl. versenyre való eljutás) sok esetben nélkülözhetetlen. Ugyanakkor elvárás is részükről, hogy gyermekük versenyen vegyen részt.

A diákok többsége szívesen jelentkezik versenyre a saját tehetségterületének megfelelően. A kellően motivált diákok számára fontos és szívesen készülnek a plusz órákon. Sokak számára presztízskérdés az elért helyezés, s e tekintetben akár rivalizálás is előfordulhat egy adott közösségen belül.

Az intézmények többsége meghatározza, mely tantárgyi versenyek minősülnek kiemelten fontosnak (példának okáért *OKTV, Arany Dániel Országos Középiskolai Matematika Verseny, Irinyi János Országos Kémiaverseny, Juvenes Translatores idegen nyelvi verseny, Diákolimpia, Regionális Olasz Verseny*). Az intézmény szempontjából mindenféleképpen szükséges, hogy minél több tanuló vegyen részt a versenyeken. Az iskola megítélését (hírnév, rangsor, beiskolázás) nagyban befolyásolja. Az eredmények (mint a tehetséggondozás fontos mutatói) nagy publicitást kaphatnak, melynek köszönhetően nő az iskola hírneve nem csupán az iskolaválasztás előtt álló tanulók, hanem a fenntartók körében is. Egy iskola feladata a tehetséges gyerekek fejlesztése. Éppen ezért szükséges, hogy az érdeklődő, az átlagon jóval felül teljesítő diákok lehetőséget kapjanak egyéni vagy csapatversenyen való részvételre. Az ismeretanyag bővítésén túl olyan készségek alakulnak ki bennük a versenyek során, melyeket nehezen vagy nem ilyen mértékben lehetne hagyományos órakeretek között kialakítani, mint például céltudatosság, kitartás, a mezőny és benne saját szerepük reális értékelése, az átmeneti kudarcok legyőzése vagy éppen a győzelem helyén való kezelése. Emellett fontos tényező a versenyekre való felkészítés személyiséggazdagító hatása is.

Az iskola profiljának függvénye, mely tantárgyakból indít több versenyzőt. A nyelvi (két tanítási nyelvű / emelt óraszámú idegen nyelvet tanító / nyelvi előkészítő osztályt indító) és humán gimnáziumokban a nyelvi és humán tárgyak versenyekre nagyobb a merítési lehetőség, míg más gimnáziumokban inkább a reál tárgyak kapnak nagyobb szerepet. Azonban minden tárgynak megvannak a maga versenyei, így minden szakos tanárnak megvan a lehetősége ösztönözni diákjait a kihívásokra, hogy ha az adott tantárgyi versenyen győzelem nem is, de a felkészülés folyamata és a részvétel pozitív eredményeket hozzon.

A tanárok többsége úgy véli, fontos, hogy a tanulók versenyeken is összemérjék tudásukat. Egyrészt a jól felkészült, tehetséges, ám bátortalan gyerekeket ösztönözhetik a szülők és a tanárok, hogy megmutassák tudásukat. Sok diákot motivál a versenyhelyzet, vagy csupán egy gyakorlási lehetőséget lát benne (más közegben próbálja ki magát). A versenyzők a szaktanár megszokott értékelésén kívül szembesülnek tudásukkal. Megtanulnak alkalmazkodni az új elvárásokhoz, s közben tapasztalatokat, ismereteket szereznek a többi diáktól. Az országos versenyeken elért eredmények befolyásolhatják továbbtanulási szándékukat.

A versenyeztetés árnyoldala azonban a stressz, a lemondás. Hiszen a rendelkezésre álló néhány percből és az adott lelkiállapottól függő helyzetből kiszűrni, ki a legjobb (azaz a legjobb a versenyen indulók között), nem lehet cél az oktatásban.

A tanár kulcsfontosságú szerepéből adódóan merül fel a kérdés, szakmai szempontból milyen többletet ad, ha egy tanár tanulókat készít fel versenyekre. A szaktanár irányító és ösztönző szerepe nagyon fontos. Meg kell találnia az optimális felkészítési stratégiát (feladatok gyűjtése, diák terhelhetőségének figyelembevétele, közös gyakorlásra szánt idő kialakítása, helyes arányok, információk pontossága, téma átfogó megismertetése). A tanár a saját tantárgyában alaposabb tudásra tesz szert, s szaktudományos, szakmódszertani szempontból felkészültebbé válik. Az emberi kapcsolatok is elmélyülhetnek (jobban megismeri a tanulót). A tehetséges, eredményeket elérő tanuló szakmai kiteljesedést jelent a felkészítő tanár számára. S a tanár személyisége is alakulhat e folyamat során, mely rendkívül fontos tényező az önfejlesztés tekintetében.

In bocca al lupo!

Az olasz szakos kollégák többsége a *Festival d'Italiano* különböző kategóriáiban tudja indítani tanulóit. A legkiemeltebb versenynek ugyan az olasz nyelvi *OKTV* tekinthető, de sokak számára csak ritkán adódik annak lehetősége, hogy ezen a versenyen döntőbe jusson tanulója. Néhány iskola helyi / regionális szervezésű versenynek ad helyet (a Pécsi Kodály Zoltán Gimnázium minden évben megszervezi az *Olasz Regionális Versenyt*, de pár évvel ezelőttig még megrendezésre került például az olaszországi rövidfilm verseny és a *Szegedi Olasz Napok* is).

Mínthogy a verseny középpontjában a diákok állnak, fontos nézőpont a tanár részéről, hogy ők maguk miben látják a versenyeken való részvétel jelentőségét. Sokan csupán a 'tanárért teszik', de még többen vannak azon diákok, akik egy nyelvi versenyben nyelvi fejlődésük lehetőségét, a nyelvi közegben való elmélyülést látják. Kitűnhetnek a csoport vagy osztály többi részéből, valami újszerűbe foghatnak. Tudásukat gyarapíthatják kötetlenebb (akár szórakoztatóbb) formában, a versenyfeladatok segítik a nyelvvizsgára való felkészülést. Az *OKTV* esetében ösztönző erő a helyezéért járó továbbtanulási pluszpont. A felkészítés során jó hangulatban, kötetlenebb formában készülnek a tanárral. A versenyeken megtapasztalhatják, hogy képesek összpontosítani, ismereteket felidézni, kombinálni és kreatívan alkalmazni a megszerzett tudást. Önbizalmat ad nekik, határozottabbak lesznek. Egész más zsűri és versenytársak előtt produkálni, mint a megszokott szaktanár és osztálytársak előtt. Örömmel tölti el őket, hogy képesek idegen nyelven megfogalmazni gondolataikat, megfelelő hangsúllyal és ritmusban beszélni. Ezen túl a versenyek lehetőséget teremtenek barátságok megerősítésére, csoportkohézió kialakulására (csoportos ének, színpadi kategória, műveltségi vetélkedő).

Egy versenyen való szereplés minden esetben visszajelzés a szaktanár számára is. A versenyt nem csupán kihirdetni kell, hanem strukturáltan felépíteni az odavezető utat. A felkészítésben számos módon segíthet a szaktanár. Az alábbi sorok a fentebb kiemelt két versenyre való felkészítési folyamatba engednek bepillantást.

Minden verseny közös vonása, hogy szükséges felmérni a felkészülésre rendelkezésre álló időt. Terv készítése, megtanulandó anyagok beosztása konkrét időpontokhoz rendelve segíti a munkát. Csoportversenyre készülésnél tanulási módszer lehet, hogy mindenki vállal egyéni érdeklődéshez illő saját feladatokat, és a közös, általános tudnivalókat minden csapattag megtanulja. A heti egy-két délutáni foglalkozáson a szaktanár értékeli az írásbeli feladatokat, s alkalmat teremt arra, hogy szóban hangosan is kifejthessék az egyes témákat. Így a verseny előtti hétre már csak az ismétlés és a rendszerezés marad.

A *Festival d'Italiano* kategóriáit tekintve néhány kolléga szerint a színdarabra felkészítés igényli a legtöbb időt. A diákszínpadosok egyéni meghallgatása fontos a szöveg elsajátítása végett. A tanár próbákat szervez, koordinálja a résztvevőket. Saját színdarab esetén rá hárul a magyar szöveg olasz nyelvű fordításának ellenőrzése, de a próbák alatt irányítja a diákokat, megszervezi az esetleges díszletek, jelmezek beszerzését. A próza- és versmondás esetén a tanár sokszor segít a mű kiválasztásában. Vagy egyéni foglalkozáson beszéli át a diákkal a vers mondanivalóját, vagy tanórán szán rá időt, ezzel irodalmi betekintést adva a többi diák számára is. Előadói kategóriában az is előfordul, hogy miután a diákok önállóan döntenek, melyikben indulnak,

saját ritmusuk szerint folyik a felkészülés, s a tanár csupán a végén kapcsolódik be egy-egy próbára.

A műveltségi vetélkedő megadott anyagát átnézi mind a tanár, mind az érintett tanulók; a tanár együtt készül a tanulókkal, átbeszéli velük, illetve kikérdezi az ismeretanyagot. Néhány alkalommal más szakos kollégáktól segítséget kér (elsősorban a történelem, földrajz és művészet szakos kollégáktól), akik helyzettől függően befolynak a felkészítésbe.

Az írásbeli kategóriák pályázói körében érdemes közösen ötletelni a téma tartalmi kifejtésén és formai megjelenítésén. Az anyaggyűjtés meglehetősen sok időt vehet igénybe (internetes kutakodás, könyvtár[ak] felkeresése). A diák által készített téma-vázlat elfogadását követően a tanuló hozzákezdhet a pályázat megírásához. A javaslatok megfogalmazása segíti a tanulót a továbbhaladásban. Néhány kolléga írásbeli kategória esetén csak formai ellenőrzést végez az írásművön.

Az élőbeszéd A kategóriára (olasz nyelven megadott szituáció szerinti beszélgetés a zsűrivel) felkészülést segítheti, ha a tanár összehangolja azt az évfolyamon esedékes társalgási témakörökkel. A legtöbb esetben szükséges tanórán kívüli időpontokat beiktatni, ahol gyakorló feladatok, témakifejtős és szituációs gyakorlatok segítségével szerezhethet tudástöbbletet a diák. Nem elhanyagolható módszer az internetes felületen online tanulás, továbbá a skype órák.

Az *OKTV*-re a felkészítés gyakorlatilag már a kilencedik évfolyamon elkezdődik. Ahogy egyik kolléganő nyilatkozta, „*Azt szoktam mondani, hogy már a kilencedik évfolyam első órájától az OKTV-re készítek minden gyereket*”. Az elején alapos, lassúbb haladással jobban megszilárdíthatók az elemi ismeretek. Idővel kitűnik, mely tanulók igazi tehetségek, s a versenyre hivatottak már a tizenegyedik évfolyamon megmérettethetik magukat. A jelentkezők, majd a továbbjutók létszámától függően csoportban vagy egyénileg történhet a felkészítés. A háromfordulós verseny első fordulójára szeptember közepe, vége felé megkezdődik már a készülés, amely rengeteg szabadidőt igényel mindkét fél részéről. Délutáni pluszóra terhére történik a felkészítés: saját összeállítású anyagok / korábbi feladatlapok megoldása, értelmezése, hanganyagok meghallgatása, videók nézése, beszélgetés. A nyelvtani tudás elmélyítéséhez szükséges az otthon elkészített feladatok közös ellenőrzése, az *OKTV*-fordulók feladattípusaival való folyamatos ismerkedés. A hallásértési feladatok gyakorlását segíti filmek otthoni megtekintése, azonban meglepő módon egyre kevesebb diák tartja ezt vonzónak. Továbbjutás esetén hangsúlyt kap a szóbeli kommunikáció is. Van, aki kétnaponta, verseny előtt naponta beszélget diákjával, ami odavezet, hogy már-már 'megunja' egymást tanár és diák.

Ahogy a fenti sorokból is kitűnik, a tanórai keretek nem elegendők a versenyfelkészítésre. Csak részben vagy semennyire nem lehet tanórába olvasztani az elsajátítandó anyagot, munkamódszert (természetesen befolyásoló tényező a heti óraszám, a csoportlétszám és az adott csoportban induló pályázók száma). A tanórai munka megfelelő alap, s a tananyaggal szorosabban összefüggő élőbeszéd kategóriára készülés, valamint motivációs céllal, pihentetőnek a vers- és prózamondás építhető be részben a tanórába. A diákat el lehet látni írásbeli feladatokkal, ily módon differenciálni, azonban felkészíteni nem lehet. A tanórán kívüli órák mellett nagy hangsúlyt kap az otthoni önálló tanulás és feladatmegoldás.

Az intézmény részéről kapott támogatás általában oly módon valósul meg, hogy a tankerületek a legtöbb esetben finanszírozzák a nevezési díjakat, utazási és szállás-költségeket (a felkészítő tanárnak engedélyezik a távollétet). Biztosítanak tehetség-gondozó órákat, s ha anyagi ellenszolgáltatás nélkül is, de lehetőséget adnak további pluszórák megtartására. Az OKTV-döntőbe jutott diákoknak és tanárainak pedig az Oktatási Hivatal biztosít ingyenes kollégiumi férőhelyet.

Szakmai szempontból elsőrendű cél, hogy a próbatételekből következőleg a diáknak legyen egy tudásból és versenytapasztalatból fakadó ismerettöbblete. Fontos, hogy a diák elméleti és pragmatikus tudása kellő szinten legyen. Ne csak a nyelvtani és lexikai tudása legyen alaposabb, hanem mindezt alkalmazni tudja a gyakorlatban. A tudástöbblet további jellemzői: idegen nyelvi kommunikációs, szociolingvisztikai, pragmatikai kompetencia fejlesztése; könnyedség és nyelvtani helyesség a beszédben, a mindennapi interakciókban és az írásban; alaposabb országismereti tájékozottság; személyiségfejlődés, helyzetfelismerés fejlődése. Azonban megjegyzendő: hiába van tudás, ha nincs rátermettség és általános intelligencia.

A jutalmazás (legyen az jeles osztályzat, jutalmkönyv, továbbtanulási többletpont) nem feltétlenül jelent motivációt a tanuló számára. A tanuló személyiségétől függ (van, aki igényli a jutalmat, van, aki számára nincs különösebb jelentősége). A többletpont mindenképp nagy jelentőséggel bír, csak kevés diák részesedik belőle, azonban ami minden diákot magával ragadhat, az a közös öröm egy-egy sikeres verseny után.

Motiváló tényező lehet-e a tanár számára a versenyfelkészítés? A kollégák többsége szerint mindenféleképpen, hiszen feltöltődést jelent, ha sikerekhez juttatják diákjaikat. Kihívást jelent, kiszakít a hétköznapi monotóniájából. Emberileg is motiváló, hiszen a tanár jobban megismerheti diákjait, többet átad nekik személyiségéből, gondolkodásmódjából. A diákok tisztelik a tanár (többlet)tudását, hozzáállását. A legnagyobb motiváció azonban maga a diák, a tehetség, akivel szabadidőben, anyagi ellenszolgáltatás nélkül is magasabb színvonalon foglalkozik a tanár.

Felvetődik a kérdés, hogyan választja ki a tanár a diákjait egy versenyre? Többnyire önszántukból jelentkeznek (néha rábeszéléssel az iskolai, regionális versenyeredmények alapján). A tanulmányi évek során egyre jobban kitűnik a fogékonyabb, az olasz nyelv tanulására motiváltabb tanuló, akit a sikerélmények ösztönöznek a megméretetésre. A tanulók nagy része igent mond a felkérésre, de a visszautasítás nem jár következményekkel.

Az egyes versenykategóriákhoz szükséges szakirodalom kellő részletességgel adott a *Festival d'Italiano* versenyfelhívásában (minden évben a versenyt szervező iskola teszi közzé). A felkészítő tanár felhívja a diákok figyelmét a forrásokra. Tájékoztatja őket a szervező iskola fesztivállal kapcsolatos menüpontjáról, ahol egyénenként is nyomon követhetik az aktuális információkat. Természetesen szükséges az utánajárás, vidéken nehéz egyes könyvek kölcsönzése, de többnyire interneten hozzáférhető a szakirodalom. Az OKTV esetében az Oktatási Hivatal honlapján olvasható az általános tudnivalókon kívül az egyes fordulókhoz található részletesebb útmutató.³

³ https://www.oktatas.hu/koznevelo/tanulmanyi_versenyekek/_oktv_kereteben/aktualis_versenydidoszak
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatasi/tanulmanyi_versenyekek/oktv/oktv2020_2021_vk/122_olasz_nyelv_2021.pdf

A versenyztetés, tanulói sikerek hátterében komoly, színvonalas tanári munka áll. Néhány kolléga véleménye szerint kívánatos lenne, ha a versenyeredményekkel arányosan anyagilag is elismernék a pluszmunkát. Sajnálatos módon jó néhány tapasztalt kolléga a délutáni iskolai elfoglaltság helyett magánórákat ad, mivel jobban kifizetődik. A minőség eléréséhez nemcsak a munka iránti elkötelezettség, sok idő, önképzés (továbbképzés, könyvek, folyóiratok) kellene, hanem az anyagi megbecsülés is mint ösztönző erő.

Egy tehetséges diák szemével

Egy évvel ezelőtt interjút készítettem az egyik versenyzőmmel. Fentebb a tanári kérdőívek alapján foglaltam össze, vajon miben látják a diákok a versenyeken való részvétel jelentőségét. A következőkben a diák által elmondottakat összegzem.

A versenyek legfontosabb funkciója, hogy ösztönzik a résztvevőket egy adott tárgyban vagy témában való elmélyülésre. Valójában azonban nem a végkimenetel, hanem az odaig vezető út a fontos, tehát a felkészülés alatti ismeretszerzés az, amit egész biztosan lehet hasznosítani. A megszerzett tudás ugyanis fontosabb lehet a célok megvalósításához, mint például az elért helyezések.

A versenyre való jelentkezéshez a biztos nyelvi alapokon túl sok biztatásra van szükség (főként tanári részről, mert ő tisztában van a valós képességekkel, így a véleménye meghatározó). A felkészülésben sokat segítenek a különböző olasz könyvek, a számos feladat, a digitális anyagok, a szóbeli gyakorlások, valamint a folyamatos támogatás tanári és családi részről egyaránt.

A felkészülés többet ad, mint a kizárólagos órai munka, mivel a legkisebb bizonytalanságok kizárása végett a versenyző és a tanár igyekszik a lehető legtöbb témát körüljárni, így rengeteg új és érdekes információ birtokába jut a tanuló. Ezek számos hétköznapi helyzetben hasznosíthatók: nyelvvizsga, nyelvi érettségi, különböző élethelyzetek. A versenyekre való készülést nagyon sok pluszt ad, melyet bizonyít a sikeresen letett közép-, majd felsőfokú nyelvvizsga. Természetesen ehhez a négyévnyi folyamatos tanulás is hozzájárul.

A versenyzők megtapasztalhatják, milyen érzés, amikor jól szerepelnek, és méltán lehetnek rá büszkék tanárok, szülők egyaránt. Jóllehet sok energiát emészt fel sikeresen felkészülni egy versenyre, mégis a mindenkiben érzett büszkeségérzet az, ami miatt szívesen elmegy a diák az általa kedvelt tantárgyi versenyekre. Valamint a tantárgy iránti érdeklődés és tudat alatt az, hogy olyan többlettudást sajátíthat el, amire alapórákon nincs lehetőség.

A felkészülés a versenynek a legfontosabb része, mivel maga a verseny csak egy adott pillanatban méri a diák tudását, amit sok tényező befolyásolhat akár pozitív, akár negatív irányba. Tehát a verseny végén felállított sorrend nem feltétlenül a teljes igazságot mutatja (a tanulók nem minden esetben tudásszintjüknek megfelelően teljesítenek), ellenben az oda vezető úton szerzett tudás a diáké. A diák számára célravezető, ha hallja a tanári magyarázatot és ez alapján sok dolgot rögtön megjegyezhet. Emellett

az írott anyagok olvasása szabadidőben, zenehallgatás felirattal, anyaggyűjtés internet segítségével – ez mind hozzátartozik a felkészüléshez.

A versenyfelkészülés a továbbtanulásban is segíti a diákat, hiszen a kedvelt tantárgy egy szeletével foglalkozik behatóbban, segítségével a diák be tudja határolni, hogy az adott tárgy mely része érdekli igazán. Példának okáért egy, az olasz Risorgimento korszakáról készített dolgozat hasznos és érdekes feladat lehet, megerősítheti a diákat abban – függetlenül a történelem, a kultúra, a festőművészet iránti érdeklődéstől –, hogy nem történelemmel kíván foglalkozni egész életen át.

Összességében hasznos egy verseny, mert a diák sok használható ismerettel és készséggel gazdagodhat, azonban ez csak akkor célravezető út, ha a diák is akarja csinálni, és tesz a sikerért.

Összegzés

A tanulmányi versenyek az intézményi oktatás részét képezik. Az eredményességhez több feltételnek kell egyszerre teljesülnie: szülői és iskolai részről a támogatottság, tanár részéről a céltudatos felkészítés, diák részéről a veleszületett és tanult/fejlesztett kompetenciákon kívül az a belső motiváció, mely kitartóvá és tudásorientálttá teszi.

A hagyományos tanórák a központilag előírt elvárásokat hivatottak teljesíteni, míg a versenyek sokkal inkább a megszerzett tudás kreatív használatát veszik célba. Ezért is kiemelendők az olasz nyelvi versenyek, hiszen a diákok többsége második idegen nyelvként kevés óraszámban tanulja a nyelvet, s a tanórán kívüli foglalkozásoknak köszönhetően ér el eredményeket.

A verseny hasznos mindazon diákok számára, akik teljesítőkéességük tudatában képesek az adott tantárgy egy-egy szegmensének mélyebb megismerésére. Az iskola feladata pedig mindebben támogatni őket, hogy személyiségüket és tudásukat egyaránt kibontakoztatva nagyobb esélyt kapjanak a továbbtanulásra.

Tanári kérdőív

Általános kérdések

1. Általában a versenyek milyen jelentőséget kapnak iskolában?
  - tanárok részéről:
  - szülők részéről:
  - diákok részéről:
2. Mely versenyek élveznek prioritást az intézményben?
3. Szükséges-e egy intézmény szempontjából, hogy tanulói rendszeresen részt vegyenek versenyeken?
4. Egyenlő eséllyel indíthatnak-e a különböző szakos kollégák diákokat az egyes versenyeken?
5. Mely szakok dominálnak a versenylehetőségek tekintetében?
6. Sorold fel azt a három versenyt, mely nem a szakodhoz kapcsolódik, de tudod, hogy iskolád rendszeresen indít tanulókat!
7. Fontos-e, hogy a tanulók versenyeken is összemérjék tudásukat?
8. Szakmai szempontból milyen többletet ad, ha egy tanár tanulókat készít fel versenyekre?

Nyelvi versenyekhez kapcsolódó kérdések

1. Mely nyelvi versenyeken indulnak tanulóid?
2. A diákok miben látják a versenyeken való részvétel jelentőségét?
3. Szaktanárként hogyan segíted a tanulót a felkészítésben? (Kérem, részletesen, konkrét példákkal is alátámasztva fejtssd ki ezt a kérdést.)
4. Mennyire lehet tanórai kereteken belül felkészülni/felkészíteni egy diákot az adott versenyre?
5. Iskolád milyen módon támogatja a versenyeken való részvételt?
6. Milyen tudástöbblet az, melyet fontosnak tartasz elérni a tanulóval?
7. A jutalmazás (jeles osztályzat, jutalomkönyv, továbbtanulási többletpont, egyéb) jelenthet-e motivációt a tanuló számára?
8. Motiváló-e a tanár számára a versenyfelkészítés?
9. Hogyan választod ki diákjaidat egy-egy versenyre?
10. Mennyire áll rendelkezésre az egyes versenykategóriákhoz szükséges szakirodalom, illetve milyen módon szerzed be / szerzi be a tanuló azt?
11. Az eddig megszerzett tapasztalatok alapján miként változtatnád a versenyeztetést az iskolák tanulói között?
12. Egyéb megjegyzés:

IRODALOM

- Bacsa Éva (2009): Tanulmányi versenyek tanári szemmel. *Iskolakultúra Online* 3, 52–69. http://misc.bibl.u-szeged.hu/45540/1/iol_2009_002_052-069.pdf (letöltve: 2020. június 20.)
- Balogh László (2017): Iskolai tehetséggondozás: elvi alapok és gyakorlati aspektusok. In N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve III.* Budapest: Osiris Kiadó, 175–176.
- Csíkszentmihályi Mihály – Rathunde, Kevin – Whalen, Samuel (2010): *Tehetőségek gyerekek.* Budapest: Nyitott Könyvműhely, 18–24.
- Fülöp Márta – Berkics Mihály – Pinczés-Pressing Zsuzsanna (2015): A verseny szerepe a versenyzők életében és az eredményes versenyzés lehetséges pszichés összetevői. *Génius Műhely* 18. https://tehetseg.hu/sites/default/files/geniusz_muhely/nwp18.pdf (letöltve: 2020. június 20.)